

DM

magazin

A magas ideo- lógia

Tasnádi
Varga
Éva

Hol van a perc?

Sötét antennák ívei
nőnek az ólom égre,
s vibrál bennem a február
vad türelmetlensége.

Hol van a perc, a vérpiros
csereznyék szép nyugalma?
— tollas kalapot szólt a nap,
úgy bocsátott utamra.

Hol van a legszebb nyári nap?
kőd-sapka hull fejemre,
— párnám, paplanom volt a fű,
s egy két tulipán selymé.

Álmomban hallok csak szavad,
s nappal újra elhagylak.
Üvölt a szél. És valahol
beesükdök egy ablak.

Demény
Ottó

Énekel egy lány

Énekel egy lány
ősrégi tiszta éneket
a gépzene a magno korszakában
olyan egyedül mint a hold
csak a hangja fényeskedik
csak varkőcsa tünderkedik
egyetlen eszköze a hangja
énekel szépen nagyszerűen

nem figyel csak sajátmagára
magából is csak az öröme
a dal gyönyörű áramára
ami körülöleli őt
egyenes mozdulatlan törzsét
összefont nyugodt kezeit
a majd könnyedén elszökve fölé
betölti e széles világot

szeretném ha sohase válna
belőle több mint az ami
ha együtt maradna e hanggal
önnön szépsége szószólója
a hold a nap a csillagok
fényének hű közvetítője
könnyű tiszta és egyszerű
énekszó ami messze szárnyal

Az emberek nagy része azt gondolja, hogy az ideológia — amiről a mai világ helyzetben többet beszélünk, mert a nemzetközi osztályharc egyik nagy ütközője — csupán valamiféle „magas” tudomány, s akadémikusok dolga, hogy rendben tartás. Vitakozzanak rajta a tudósok, győzködjék és cáfolják egymást — a hétköznapi ember meg hízaljon szarvasmarhát, rakjon falat, tanítsa meg írni, olvasni a gyereket, vezesse a vonatot és tervezze meg az új gyárat! Csakhogy az eszmék harcában szó sincs ilyen szereposztásról, mert a nézetek nemcsak világrendszerek méretében birkóznak meg egymással, hanem minden koponyában. Hiszen az ideológia nem könyvtár, nem tételek logikus halma, hanem amellől, hogy tudomány, együtt gondolkodásunk, cselekedeteink, magatartásunk pillére is. Tudatosan vagy megfontolással nélkül cselekszünk, viselkedünk, reagálunk, világnézeti hovatartozásunkról küldünk apró jelet a közösségnek, amelyben élünk. S ha valamikor fontos volt ezzel szembenézni, ma különösen az.

Azt halljuk, olvassuk és tapasztaljuk, hogy az ideológiai harc pengéit köszörülük mindenfelől. Ma nem fenyeget a két világrendszer fegyveres konfliktusa; a politikai nézetkülönbségekben nem halmozódik úgy fel robbanóanyag — s talán annál nyilvánvalóbb, hogy micsoda eszmél nézetkülönbségek vannak a világon! Elhetnek egymás mellett, sőt együttműködhetnek különböző fejlődési irányú társadalmak, de eszméik sohasem simulhatnak egybe. Nem Kissinger találta ki, de mostanában ő is felmondta nemegyszer az új világ helyzetben követendő magatartást — valahogy így: a nemzetközi tárgyalásoknál partnerek, a politikában ellenfelek, az ideológiában ellenségek vagyunk! S hogy ez az ideológiai ellenségeskedés addig tart, amíg az egyik eszmerendszer — minden meg-

győződésünk szerint a marxizmus-leninizmus — teljes hegemóniát nem szerez az egész világon, teljesen kézenfekvő.

Nyílt világban élünk. Eszmék áramlanak, szokások, erkölcsök ütköznek meg mindennap. A Szabad Európa bebeszél a konyhánkba, a televízió Nixon beszédét is sugározza. Mi is elvisszük a mi világnézetünket az eszméi harc mindenféle „csatatereire”, miközben magunkban is örölgötjük az igazság és a hamis nézetek szemeit. S lehetetlen nem látni, hogy hétköznapi ellentétpárok egész rendszere küzd egymással. Csak egymás mellé kell sorakoztatnunk az emberi magatartás, a társadalmi erkölcs néhány elemét — s ilyen ellentétpárokat fedezünk fel: az ideológia koordinátarendszerébe tartozó egoizmus — közösségi érzés; kispolgári önzés, harácsolás — együttes boldogulás; az ember termelőerővé alacsonyítása — az embermértőiség tisztelése; az anyagi javak fetisizálása — a teljesebb és gazdagabb emberi élet megteremtése; az alkotó erőknél a tőke jármába fogása — az emberi képességeknek az összehangolása az egyéni és kollektív érdekekkel; hangos látszatsdemokrácia — valóságos társadalmi demokrácia stb. Tűz és víz mindegyik.

Világméretű ellentmondások mellett kisebbek és hétköznapiak tömege fakad föl, s ezekben állást foglalni, ezekben kiállni — ez is ideológia. Így az eszmék harcát nem lehet csupán filozófusokra, közgazdászokra, történészekre, esztétikusokra bízni. Sőt bizony, amikor alapjaiban kidolgozott eszmerendszerek összehasonlításáról van szó, ez az ideológiai háború nagyon is hétköznapi frontokon folyik: osztályok, csoportok, egyes emberek tudatában! Vagyis az ideológia rangjára emelkedik a cselekvés, a gondolkodás, az etika, az erkölcs, a magatartás számos közhelyes, mindennapi megnyilvánulása. Fontossá válik, hogy mindezek megmérősenek és összemérősenek. Hiszen azt tudjuk, hogy hol húzódik a szocialista világrendszer határa, de az ideológiák még egy fejben is gyakran elkeverednek. S ha a polgári, kispolgári ideológiát vesszük: hány meg hány fajta ruhája, csomagolása van; hány meg hány hajsza lényen buzog föl; mennyi maradéka megülepedett. Ezt az ideológiai háborút tehát két fronton kell megharcolni: a világban, történelmi és társadalmi méreteken egyrészt, saját közösségünkben és önmagunkban másrészt.

Ezért, ezekért kell nagyobb figyelmet és éberséget tanúsítani ideológiai kérdésekben, mindenekelőtt itthon, saját sorainkban. Nemegyszer tapasztaljuk ugyanis, hogy a változó világ jelenségeinek értékelése számos fejben gondot és zavart okoz. Emlékezzünk csak a szudáni

kommunistaüldözésre vagy a tragikus chilei eseményekre! A részvét, az együttérzés, az aggodalom és a támogatás természetes érzései mellett nem egy fejben születtek olyan gondolatok, amelyek megkérdőjelezzik a világfejlődés fő tendenciájának, a szocialista erők fokozatos és folyamatos térhódításának ideológiai értékű megfogalmazását e szomorú történelmi tények alapján. Még kommunisták körében is előfordul, hogy nem tudják ideológiailag összeegyeztetni a nemzetközi osztályharc marxista elméletét az általános enyhüléssel, a békés egymás mellett élés új szakaszát, az antiimperializmussal, a nemzetközi munkásmozgalom bizonyos belső ellentmondásait vagy ellentéteit a klasszikus marxista tanulmányokkal. Saját házuk táján még mindig gyakran eltérünk az érdekek ütközésének, együttműködésének, és harmóniájának megítélésében a reális közgazdasági alapoktól, s torz érdekrendszer érvényesül helyenként a gazdaságban. Nem egy szájból hallottam már, hogy időnként azért szemtelenednek el a szocialista rendszer ellenségei, mert túl szélesre nyitották a társadalmi demokráziát kapuit. S hányan értelmek a törvényességet egoista módon — vagyis úgy, hogy saját ügyükben messzenőven tiszteltetik a törvényeket, miközben maguk átgázolnak paragrafusokon. Vajon egységesek vagyunk-e a tartalmas szocialista élet normáinak felfogásában, az anyagi boldogulás eszközének megválogatásában? A közvéleményben hányan elkeverednek antimarxista nézetek történelmi vagy szellemi múltunk egy-egy alakjának megítélésében! Amikor évfordulókra, születésnapokra stb. emlékezünk, mintha nem lenne mindig kéznél a kritikai mérce. Mintha szocialista jelenünkhez és elvárásainkhoz akarnák szabni erővel régen kinőtt kosztümöket. Bizonyos nekrológokban vagy méltatásokban megbocsátó szeretettel hallgatunk el olyan egykori magatartásokat, amelyek pedig vízválasztók voltak annak idején! Így lopakodnak be szellemi életbe lassan-lassan revidált ideológiai törekvések, hisztériás túllélegések — a marxista ideológia fegyvere pedig nagyon sok esetben lábhoz van ereszítve. De nemcsak a múlt bizonyos személyiségeinek vagy jelenségeinek megítélésében kísért ilyen ideológiai passzivitás — túl gavadlósan osztogatjuk a korszerű, a tartalmas, a haladó, a szocialista jelzőket arra meg nem érett alkotásoknak, életműveknek is.

Mindez különösen feltűnő ma napok, amikor — mint már mondtam is — az ideológia frontján a legélénkebb a hazai és a nemzetközi osztályharc. Erőkenyebbeknek és ébereknek kell lennünk a legapróbb dolgok-

Lányok

Ápolóné

Rákóczi Zsigmond